

Բ Ա Ձ Մ Ա Վ Է Պ

Հ Ա Ն Դ Ի Ի Ս Ա Ր Ա Ն

ՀԱՏՈՐ ԽԱ, ՊՐԱԿ Բ.

1883

ԱՊՐԻԼ, ՄԱՅԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ

Հ Ա Ն Դ Ի Ի Ս Հ Ա Յ Կ Ա Կ Ա Ն

ՂՈՒՆԿԻԱՆՈՍ ԵՐԳԻՋ ԿԱՐՆԵՑԻ

Փութանք օր մ'առաջ 'ի դիր առանձն
դելու հայ հանճարոյ անմշակ՝ բայց բե-
ղուն մոտաց չքնաղ յիշատակներէն մին,
քանի որ դեռ ժամանակին աւերիչ և
տապալիչ ձեռքը՝ մոռացութեան խա-
ւարին մէջ զայն չէ գլորեւ թողեր։
Երանօթ են մինչև ցայսօր Շիրակոյ և
Բարձր Հայոց ազգայնոց ընտանեկան
երգերուն մէջ բազմաթիւ պատմական
և մանաւանդ հոգեւոր և կրօնական տա-
ղեր, հայայի և կամ տաճիկ բարբա-
ռով, Ղուկիանոս Երգեցողի մ'անուամբ,

թէպէտ և բազմաց անծանօթ է՝ անոնց
հեղինակին ով և կամ ինչդիտի կեանք
ունեցած իննէն։ Հետեալ համառօտ
տեղեկութիւնքն իւր վարուց վրայ՝ մեր-
ձաւորապէս զինքը ճանաչող անձանց-
մէ քաղելով՝ կ'աւանդեմք հայրենի յի-
շատակս յարգող բանասիրաց։

Ղուկիանոսի ծննդեան որոշ թուո-
ցածը չի գիտցուիր, բայց կ'երևի որ բա-
ւական ապրած պիտի լինի, որ երգե-
րէն մէկուն մէջ իւր ներութիւններն յի-
շելով՝ կը գրէ այսպէս։

Կերպ կերպ խաչեր վիշտ նեղութիւնք,

կարիք չի հասնիր կրքելու։

Հէմ՝ ծերացայ, թափէ ընկայ։

Ի՞նչ յոյս մընաց ալ ապրելու։

Ուստի մերձաւոր հաշուով 55-60 տա-
րուան հասակին մէջ վաթճանաճ լի-
նելով՝ 'ի 1841 ամին, ծննդեան տարին
կը թուի ընդ մէջ 1781-1786 ամաց։
Հայրը կը կոչուէր Աճէմ Յարութիւն
Աղա, և մայրը Սրմա-Խաթուն, բայց
անշուշտ իւր քաղցրախօսիկ լեզուին և

բարուց պատճառաւ՝ այլազգիք կ'ա-
նուանէին զինքը Շէքէր-Խաթուն։ Ղուկ
կիանոս կարնոյ մէջ ծնողացը քով իւր
մանկական դատարարակութիւնն ընդ-
ունեցաւ, և դեռ փոքրիկ հասակին մէջ
հօրը հետ գնաց 'ի Պարսկաստան, ուր
յաջողեցաւ քիչ ատենէն յառաջագէտ

զարգանալով՝ նոյն ժամանակի դպրոցաց մէջ աւանդուած ուսմանց նախնական տարերաց մէջ, և մանաւանդ յուսումն փարսի լեզուին: Տեսնելով ծնողաց տղուն յաջողակութիւնն ուսանելու մասին և մանաւանդ առանձնական կենաց բերումն, ուղարկեցին իրանանու Անտոնեանց վանքը՝ կրթութիւն և քահանայանալու: — Բայց իբրանու ուղարկուելէն առաջ Գաւրիգու մէջ իւր մանկութեան օրերն նշանաւոր եղաւ բարեգործութեամբ մի: Հօրը հետ խանի մը մէջ կ'օթեանէին՝ ի Գաւրիգ, ուր իրենց մերձաւոր սենեակն կը բնակէր պարսիկ մը, որուն քով կը գտնուէր հայազգի Ալան անուամբ տղայ մը, որ Պարսից և Վրաց մէջ՝ տեղի ունեցած մարտակռուի մը ժամանակ գերի ինկած էր, և իր չքնաղ գեղեցկութեան համար խանը ետէէ էր որ Պարսիկը գտան իրեն վաճառէ: Բայց սա միշտ մերժեր էր նորա խնդիրն, և կը կասկածէր մի գուցէ օր մը խանն նենգութեամբ գտան իր ձեռքէն յափը տակէ: Ալան շուտով մոերմացաւ Ղունկիանոսի հետ, որոնք ամբողջ օրն իրարու քով կ'անցընէին խաղալով և մանկական զբաղանք: Օր մ'ալ Ղունկիանոսի հօրը, Յարութիւն Աղայի, բուրակայ եղած ատեն, առևտրոյ համար հայազգի կտրիճ երիտասարդ մի կը մանէ ի խան, և կը գտնէ գողաքն իրենց սենեկին մէջ՝ ի միասին, որոնք երկուքն ալ իրենցմէ հեռու դաժնուող մօրերնուն յիշատակաւ՝ սրտերնին ելած կու լային: Կը սկսի երիտասարդն սփսփել զիրենք: Ղունկիանոս կ'առաջարկէ կտրիճին՝ որ եթէ յանձն առնըլու լինի հնարք մը գտնել և զԱլան փախցընելով ազատել, բոլոր ընդունած պարգևներն, զորս մէկզի դնելով պահեր էր, իրեն չը շնորհէր: Երիտասարդն ի սկզբան կը տարակուսի գործոյն յաջողութեան վրայը, բայց յետոյ քաջաւերելով ինքզինքը և դուրս ձգելով Ալանի վրայ, կը պատուիրէ իրեն որ գիշեր ատեն ծածուկ խանի մօտը գտնեն՝ այս ինչ ժամուն դուրս

ելլէ, և անկէ վերջն ապահով կրնայ լինել իւր ազատութեան վրայ: Նոյն գիշերը յաջողակելով այս կերպով գողան, քանի մ'օր քաղաքին մէջ կը պահէ, մինչև որ Պարսիկէն և խանէն չորս դին ուղարկուած խնդրակներն յուսահատելով այլ ևս գտնելու զտղան՝ ետ կը դառնան: Եւ երբ ժամանակ վրայ անցնելով խնդիրը կը մոռցուի, դադունի կը հասցընէ երիտասարդն զԱլան իւր ծնողաց քով՝ ի Շիրակ: Յետոյ ժամանակաւ երբ Ղունկիանոս Շիրակ գաւառը կ'երթայ, կը հարցընէ թէ կը գտնուի արդեօք հոն Ալան անուամբ մի անձն, և կը տեղեկանայ որ երկու տարի առաջ մեռած է եղբոր Բամբակու Ղարա-Քիլիսէ գերին մէջ:

Ղունկիանոս աւելի ճշնաւորական առանձնացեալ կենաց յարմարագոյն էր, քան թէ ժողովրդեան մէջ, աշխատող քահանայի վարուց, զոր ցոյց տուաւ իբրանանու վանուց մէջ, զբաղելով միշտ հոգևոր մտածմանց և ազգութից, որով կարծես իրեն նպատակ դրած էր աւելի Ս. Անտոնի ճշնագգեաց վարուցն հետեիլ յառանձնութեան, քան գործունեայ և ուսումնական եկեղեցւոյ պաշտօնէի մը կենաց պատրաստուիլ: Թերեւս նաև միւս կողմանէ՝ բնատուր խոնարհութեամբն ինքզինքն անարժան համարելով այնպիսի գերագոյն վիճակի մի, և անոր հետեանք պատասխանատուութենէն վախճալով հրաժարեցաւ վանքէն: Եւ երբ վանականը զինքն ի կարին կ'ուզէին դարձընել, ուր վերագարձեր էր նոյն ատեն Պարսկաստանէն իւր հայրն, իրեն թախանձանաց զիջանելով ուղարկեցին զինքն յեգիպտոս, ուր կը գտնուէր այն ժամանակ իր քեռայրն Ղարա Օղլան (Գարայեան) Պետրոս Աղա: Հոն քիչ ատենի մէջ իր փեսին քով ուսաւ ամենայն յաջողութեամբ արաբերէն կարգալ, գրել և խօսիլ, և Պետրոս Աղայի միջնորդութեամբ, որ բարեկամ էր եգիպտոսի իսլամահիմ փաշային, վերջնոյս քով ժամանակ մը գրագրութեան

արուեստի պարապեցաւ։ Այս արուեստով ըստ բաւականին բարեկեցիկ կեանք մ'անցընելով հանդերձ, կազմեց դրամագլուխ մը, և վաճառականի մ'ընկերանալով՝ բաւական միջոց յաջող ելք ունեցաւ գործերնին։ Բայց Մէհմէտ Ալիի Յունաց հետ մղած պատերազմին ժամանակ, եղիպտացիք կը կորսընցընեն իրենց նաւերուն և զօրաց մի մասն, զորս Յոյնք կը յաջողին 'ի ծով ընկղմել։ Այս պատճառաւ կը զրկուին իրենց շահէն և ստացուածէն նաև շատ մը վաճառականներ, որոնց առևտուրը կապակցեալ էր լոկ եգիպտական բանակին հետ։ Այս վաճառականներէն մին էր նաև Ղունկիանոս, որ կորսընցընելով իւր դրամագլուխը, կը ստիպուի անցնիլ 'ի Հալէպ, և քիչ

մ'ատեն կ'օթեանի հոն տեղի լիրա, նանցուց միաբան՝ եպիսկոպոսի մը քով, որուն նաև առաջուրնէ ժանօթ էր։ Այսպէս ահա Ղունկիանոսի հանճարոյ երկանց միջոցով ստացած բարեկեցիկ կեանքը, զիպուածական ձախորդ ելք մ'ունեցաւ, ձգելով զինքը վերստին տառապալից նեղութեանց մէջ։ Կարծես այս յանկարծակի փոփոխութեան արգասիք է իր երգոց մէջ գտնուած Հանճարոյ և Բախտի վրայ տրամաբանական դէմ առ դէմ զրուցատրուածքն մի, որ իրեն անշուք պարզութեամբն հանդերձ՝ կը բացատրէ ըստ բաւականին երգողին առաջնորդն ճոխացեալ և երկրորդէն զրկուած գտնուիլն։ ահա նոյն իսկ իւր խօսքերը՝

Խեղքն ու Բէխտը իրարու դէմ պարծեցան .

Խեղքը ըսաց . Տէօվլէթ զըտնալն ինձնով է .

Բէխտը ըսաց . Ես միշտ ցընծում խընտում եմ,

Տըրտմեաներուն ուրախանալն ինձնով է :

Խեղքը ըսաց . Եկոր, մէկ լաւ մըտիկ տուր .

Կ'անեմ ամէն գործը փաք թէմիզ մաքուր ,

Պըտըտիմ մէճլիսներ՝ զըտնուիմ նէ ուր ,

Սիրով վարուիլ, զուարճանալն ինձնով է :

Բէխտը կ'ըսէ . Ընկեր, խոր կը քընանաս .

Ես չըլլիմ փէրուչան՝ նըկուն կը մընաս .

Երբ հասնիմ քեզ՝ ան վախտ դու կը զօրանաս .

Թէ հասկընաս՝ քո պարծենալն ինձնով է :

Խեղքը կ'ըսէ . Անմիտ յիմար, ինչ կ'ընաս .

Շինութիւն եմ գեղ ու քաղքի, դուրս ու նես .

Օրը անթիւ արունք կ'ըլլայ՝ չըլլամ ես .

Մարդիկ, աշխարհք խաղաղ մընալն ինձնով է :

Բէխտը կ'ըսէ . Ինձ զըրբի մէջ թող զըրեն .

Ձիս թագուհիք, թագաւորներ կը սիրեն .

Ամուր բերդեր, շէն քաղքեր կը տիրեն ,

Դիւչաններուն դողալ վախնալն ինձնով է :

Խեղքը կ'ըսէ . Փընտուղս է շատ սերտ սիրով ,

Յանկալի եմ, սակայն չեմ ծախու փարով .

Տըներ տեղեր կը լեցընեմ գանձերով ,

Պատուոյ հասնիլն, երջանկանալն ինձնով է :

Բէխտը կ'ըսէ . Գանձերդ իմ ձեռքս կու գան ,

Անաշխատ ընչաւէտ չըրաղներս կան .

¹ Ղունկիանոսի լեզուն խառն է Կարնեցուց և Ներակացուց ոճերով և բառերով, թողլով

նաև՝ ժամանակին հայերէնի մէջ գործածական եղած օտարազգի բառերը :

Ե՛հ՝ պըզտիկ կարօտըս քաշեն , կը ցանկան ,
Գիտեն՝ իրենց հարըստանալն ինձնով է :

Խեղճը կ'ըսէ . Ծանրը անշարժ կը մընամ ,
Չորս կողմանէն խօսք ու խապար կ'իմանամ .
Չարմանալի խաս մէթահներ կը բանամ ,
Բարձրին փոքրին գարծը տեսնալն ինձնով է :

Բէխտը կ'ըսէ . Աղքատ խեղճեր պոյ կ'անեմ ,
Անոնց՝ ոսկի , մարդարիտներ փայ կ'անեմ ,
Ընկնողներուն ձեռք կը բըռնեմ սայ կ'անեմ .
Շատ որբերուն յառաջանալն ինձնով է :

Խելքը կ'ըսէ . Ե՛կ մէկ մէջ տեղ թող բերեն .
Ըսածներըդ՝ աշխարհօրէն փառքեր են .
Տես , խելացիք անանց կեանքը կը սիրեն ,
Յարքայութիւն երթալ մըտնալն ինձնով է :

Բէխտը կ'ըսէ . Ձանաս պատիւըս խըլել ,
Ի՛նչ կ'ըսէիր ինչուան հիմա . դէմս ելլել .
Երբ փախչիր առջնէս՝ երկինք ցըցընել .
Խօսքըդ հատնիլ ու լեզուդ լալն ինձնով է :

Խեղճը կ'ըսէ . Պիտոր խոնարհիմ՝ վախտին ,
Չեմ կըրնար ելլել ես գըլոխ հետ Բէխտին .
Երկուքս որ մէկ ըլլանք՝ կը նըստինք թախտին .
Ե՛նէնէկ չըսուիր՝ թագաւորն ալ ինձնով է :

Բէխտը կ'ըսէ . Խոհեմութեամբ զըրցեցիր .
Տէ ատ մըտքիդ վըրայ անփոփոխ կեցիր .
Ճըշմարտութեան սէրդ որ յայտնի ցըցուցիր ,
Պատուոյդ պայծառ շէօհրէթմա տալն ինձնով է :

Ղունկիանտն հմ , կերպով մ'երբ միջնորդեցի ,
Խեղճն ու Բէխտն յիրարու հետ հայտեցուցի ,
Անքակ ամուր մէկ սիրով մը կապեցի .
Լըսողք , իմաստնոց զարմանալն ինձնով է :

Ինչ մը ժամանակ չալէպ կենալէն յետոյ , 1828ին Ղունկիանտն կ'անցնի հոն . կէ 'ի Խրիմ՝ ուր երկու տարիի չափ կը կենայ վաճառականի մը քով , որուն նաև մեծ բարիք մը կը պատճառէ , ա՛նոր խառնաբնոյր հաշուետետրը կարգի դնելով , որովհետև թուաբանական

և վաճառականական գործողութեանց մէջ՝ մեծ վարժութիւն ունէր : Երկարատեն Ղունկիանտն թափառական , անօգնական , տառապանաց մէջ անցուց իւր օրերն , զորս և ստէպ կը յիշէ երգերուն մէջ՝ սրտառուչ բացատրութիւնք , մերթ առ Ս . Կոյսն պաղատելով , թէ .

Ղունկիանտնին հայցընէիր աւետեաց խապար մը նոր ,
Ազատէիր պըտըսուելէն դաշտ ու բըլլար , սար ու ձոր . . .
Կեանքըս անցաւ ցըրտով ձըմռով , չըտեսայ գարուն ամառ ,
Տէրտըս շառաւիղներ յարուց , ցաւերս եղաւ խիտ անտառ .
Տուն մը չունիմ , եուրտ մը չունիմ , եղեր եմ թափառական ,

1 Ինչպէս այս երգիս , այսպէս նաև Ղունկիանտի ամէն երգերուն մէջ ոտանաւորի կաղամութեան միակ կանոնն է ստղերուն զուգակիւ

վանկեր ունենալն , առանց անգամատութեան կուշտաց ուշ գնելու . որ ոչ թէ Ղունկիանտի միայն , այլ ժամանակին քերթողաց սեփական ոճն է :

Բընաւեր հաւքերու նըման՝ կը թըռտատեմ ծառէ ծառ :
Տառապանաց սըլաքներուն՝ վահանի պէս դէմ կեցայ .
Ձըրխ էրի համբերութիւնը, կերպ կերպ վըշտաց զիմացայ .
Ղունկիւանոսն եմ, դառնութիւնով, նեղութիւնով արեւեցայ,
Հոգիս, Սուրբ կոյս Աստուածածին, տէ եկէ առ, եկէ առ :

Մերթ ես իր գգայուն սիրտը չկրնայով | տասուքն իրեն միայնակ սփոփիչ կը
ժուժել, յետին անձկութեանց մէջ ար- | գտնէր . ինչպէս ուրիշ տեղ կը հառաչէ .

Ո՛հ, կը կըրեմ ես սաստիկ սուգ, ամէն օր, ամէն գիշեր,
կը թափեմ աղի արտասուք, ամէն օր, ամէն գիշեր .
Կարծես զիս վառ բուրվառի մէջ ձըգեր կը ծըխացընեն .
Կ'այրիմ որպէս խունկ ու կընդրուկ, ամէն օր, ամէն գիշեր :

Դարձեալ ուրիշ երգի մը մէջ կը գրէ .

Այս կենցաղրս նեղութիւններ չըկըրածըս չը մընաց . . .
կը պըտըտեմ քաղքէ քաղաք, գեղէ գեղ,
Չունիմ հանդարտութիւն մէկ երկիր մէկ տեղ .
Աչքիս անձրևներէն պըրծեր է հեղեղ,
կը մորմոքամ, գիշեր կու լամ, զօր կու լամ :

Դառն էր իրաւի Ղունկիւանոսի աղքա- | տաց հետ կարեկից սրտերու մխիթա-
տութեան մէջ քայած տառապանք- | րութիւնն անգամ, և կամ հիւանդ ժա-
ներն, այլ գառնագոյն կ'ընծայէին դայն | մանակ գէթ գաւաթ մը ջուր մատու-
իւր ունեցած թափառական կեանքն . | ցանող, մինչև կը ստիպուի զայն ևս ի-
վան զի պանդուխտն չունի իրեն վըշ- | րեն սիրելի Մօրէն խնդրել, ըսելով .

Կը վառուի թոք ու լերդ, կեանքիս բերդին հետ .
Մօտեցիր սիրովըդ, Մայր Սուրբ, ջուր մը տուր .
Կարօտ եմ սառ ջրի, սիրտըս խիստ կ'երի,
Ուրմութեան ծովըդ, Մայր Սուրբ, ջուր մը տուր :
Դէմդ ելայ ամսով, աղքատիկ լաթով,
Կ'աղերսեմ հաւատով, մի թողուր ախտով,
Ինձ խընամ տար զըլծով, սիրուդ գաւաթով,
Մերձեցուր զիս քովըդ, Մայր Սուրբ, ջուր մը տուր :
Ի վերին երկըրէն, բուրաստաններէն,
Ծաղկակի գոյտերէն վազած գետերէն,
Ոնուշ հեղեղներէն, պաղ աղբիւրներէն,
Կենարար ձեռքովըդ, Մայր Սուրբ, ջուր մը տուր :
Դու զիս առողջացու, սաղցու, խընացու,
վառ սըրտիկս հովցու, հովահարեցու,
Ղունկիւանոսին խըմցու, լաւ մը զովացու,
Դեղթափ մատուցովըդ, Մայր Սուրբ, ջուր մը տուր :

Հուսկ ուրեմն զթալով իր այսպիսի | նիւ ընտանեաց վերաբերեալ անձի մը,
թշուառ վիճակին վրայ խրիմ զըտ- | որ իւր ստացուածքը կորուսեր, և յե-
նուող կաթուղիք՝ իրեն համար աղեր- | տին աղքատութեան մէջ կը գտնուէր :
սագիր մը կը գրեն առ վեհափառ կայ- | վարչութիւնէն ի Պետրբուրգ կոչուե-
սեր վարչութիւնն, խնդրելով նորին | լով, և հոն առատասարուաց օգնութիւնն
զթութիւնն ի շնորհս այսպիսի մի ազ- | գտնելով, անկէ դարձաւ ի Տփղիս :

Քայց երբ լսեց որ Կարնեցիք մեծաւ մասամբ՝ Ռուսաց բանակին քաղաքէն ելլելու ժամանակ, անոնց հետ գաղթեալ են 'ի Շիրակ գաւառ, ուղի ընկաւ նաև ինքն ալ երթալու գտնելու իւր հայրենակիցքը . և գտաւ գաղթելոց մէջ բոլոր իւր ընտանեացմէ ողջ մնացող անձինքն, այսինքն իր քոյրերն և կրսեր Յակովբ եղբայրն, և վերջնոյս ամուսինն թագուհի Տուռու, որ էր քոյր ծանօթ ազնիւ Կարնեցոյ մը՝ Յակովբ Աղայի Ղնտախճեան, որոնք Պե-

տրոս Աղայի՝ իւր թեռառն հետ Կարնէն՝ Շիրակայ Լոռի գաւառն անցնելով, առ ժամանակ մի իրենց բնակութիւնն հաստատեալ էին Սարչապետ գեղին մէջ, Հոն Ղունկիանոս կ'երևի որ երկարատեան ստիպուած լինի գիւղացի տղոց դաստիարակութեան պաշտամամբ իւր օրական ապրուստը ճարել . և իր կենաց այս մասին նկատմամբ քանի մ'երգերու մէջ հետեւեալ յիշատակութիւնքն կ'ընէ, խօսելով առ Սուրբ Կոյսն .

Ի՞նչպէս չըլլամ . հայրենական երկրրէս եմ զըրկուած ,
Սնտիրական ողորմելի քէօշէները մընացած .

Ձեռքս ծոցըս , շրթերս ծուռ , խեղճ աղքատ մ'եմ մոլորած ,
Տար զիս քո պայծառ քաղաքըդ , գեղի կարօտ մի թողուր :
Իրաւ մեծ վարձք ալ ունի , բայց ընկած վախտս է կ'ուսցընեմ .
Աստուածպաշտութեան ծաղիկը դըպրոց պախլան բուսցընեմ ,
Գիտեմ , Մայր Սուրբ , որ կ'ընդունիս , քեզի ընծայ հասցընեմ .
Վարպետութեան վարձք առնելու տըղի կարօտ մի թողուր :

Դարձեալ ուրիշ տեղ մը կը յայտնէ , որ քաղցր է իրեն առանձնութեան տեղերը՝ այս պատճառաւ միայն՝ որ կրնար

հոն հանգիստ կերպով Տիրամօր (որուն շատ տեղ իր երգոց մէջ Սուլթան կոչումն կը սեփականէ) վրայ մտածել .

Ինչո՞ւ համար կ'առանձնանամ գեղերուն քէօշէները .

— Զմայլելի լուսազարդեալ ան Սուլթանը կը սպասեմ :

Այս ժամանակիս մէջ յօրինած է նաև գողտրիկ երգ մը , « Ձեռաւուռն աշակերտիս հիշանկոյնքիւն » վերնագրով , զոր Գրիգոր կ'անուանէ , ինչպէս նաև աշակերտին առ ինքն տուած տուցոյ կոչումն , յայտնապէս կը ցուցընեն թէ

որքան սիրելի էր նա Ղունկիանոսի , և ոչինչ նուազ նաև իւր դպրոցական ընկերաց , որոնց վրայ խելփէ , այսինքն հսկող դրուած էր . կ'արժէ իր փափկութեանն համար որ հօս ամբողջապէս գնենք զայն :

Տըխրութիւնը պատեց , տըրտում եմ , քանզի

Սիրելի աշակերտս իմ խիստ հիւրնդցեր է .

Բռններ է յանկարծ վատ մէկ տենդ մը սաստիկ ,

Ու յուշաթափ 'ի մահիճըս զըցեր է :

Կըսկըծալի սըրտով տեսնելու գացի .

Կամաց մը վըրայէն եօղանն ետ բացի .

Գրիգոր , ո՞ւր տեղըդ կը ցաւի , հարցի .

Աս ի՞նչ անողորմ ցաւ քեզ մերձեցեր է :

Նըւաղ ձէնով մ'ըսաց . Եկեր է տացուս .

Սէրըս եռաց , փըղըձկեցայ յարաատուս .

Ի՞նչպէս կըրնամ զինքըս բռնել կենալ սուս .

Զըւարթ դէմքէն պայծառ գունը վերցեր է :

Աւերել կիսաբաց , դէմքը աւերուած ,

Զըխընտաւն արդեօք ինձ յուժմէ է տըրուած .

Պրտույր խանդարուած , տերևը ցրուած .
Դեղնած սօլմիշ եղած սյաղ մը դարձեր է :

Էրբ տըքունը ակընճներըս իմացաւ ,
Էս իսկոյն թալկացայ ու յուշքս անցաւ ,
Կըսկըմներուն այլ անձըս չըդիմացաւ ,
Ինձի ալ իրեն հետ քէֆսըզցուցեր է :

Արտօսըր կը ցօղէ մայրն աղէխորով .
Խեղք մի է մընացեր եղբըրտօցը քով ,
Կը ցաւակցին մէկտեղ գըրացիներով ,
Բոլոր ազգականքն ալ վըշտացուցեր է :

Սիրելիքը մէհսուն քովն եղան գումար ,
Բըժըշկութեանը շուտ ո՞վ գըտնայ հընար .
Պօյը սէրվի ֆիտան , որպէս տալ չինար ,
Դառն հողմով մը ցաւը փըշեր չըրջեր է :

Փութացէք , հասուցէք բըժիշկներ ճարտար ,
Գան տան կենսատու թէզ գեղ առողջարար .
Ստոր ատ կերպ կերպարանը խեղճ տըկար ,
Ներքըս հոգով միամբաուրով լըցեր է :

Բարկըցեր է՝ ինչպէս վարդերու թերը .
Բարեխօս բըռներ եմ ամէն սըրբերը .
Սաստիկ կասկածելի մըտածմունքները՝
Դէրտլի սըրտիս վըրայ վէրքեր բացեր է :

Մէկ բացուէր , լըսէի քաղցրախօս լեզուն .
Դու բըժըշկէ , Մայր Սուրբ , գըթութեամբդ անհուն .
Շուտ հասնի իւր ուսման , գըրին , կարդըլուն .

Գըրիչը սուգ , գիւրքը մէլիւ կեցեր է :

Խէշֆէնին կը փընտոեն մանկունք դըպրատան ,
Տես ինչ ողբեր անեն երբ որ իմանան :

Թէ և թարշամեր է խառ վարդի նըման .
Բայց խընտացինք , քիչ մը լաւին դարձեր է :

Պարտէզի մ'գատեցայ ես այսպի տարի ,
Քեզ ծաղիկ մ'հասուցի , ո՞վ Տէր իմ բարի .
Կը պարծենայ , իրան փառք կը համարի
Դասընկեր մը՝ իւր հետ որ կարդըցեր է :

Խոհեմ է , հըպատակ , սըրամիտ , աղուոր ,
Համբաւը հէլէ կը հըռչակուի նոր նոր :
Հասկըցայ , Աստուածըս ինձ շատ սիրեց որ
Աղայանքս ընդուներ , ձէնս իմացեր է :

Ղունկիանոսն եմ , մըխիթարանք թէզ գըտայ .

Ինչպէս լեզուս իմ Արարչիս փառք չըտայ :

Ախտացեալ աշկերտիս խօսը ներս մըտայ ,
Տեսայ լըման առողջացեր , սաղցեր է :

Այս դաստիարակութեան զբաղած մի-
ջոցին գրեց Ղունկիանոս իրեն բանա-
ստեղծութեանց մեծագոյն մասն , ո-
րոնք քիչ ատենի մէջ ժողովրդական
երգեր դարձան , ոչ միայն Կարնեցի
գաղթականաց և կամ ընդ տեղացւոց

մէջ , այլ և տարածուեցաւ շուտով 'ի
Կարին և 'ի Պօլիս , և շրջակայ գաւա-
ռաց մէջ : Այս երգերէն շատը կը գրէր
ձրիաբար այլոց խնդրանք և նիւթոյ
առաջարկութեամբ , ինչպէս ինքնին կը
յիշէ իւր երգերէն մէկուն մէջ , թէ .

Ղուճկիրանոսը փառք կու տայ քեզ, Բարերար .
Բերանըս գիւլիմ է, սրբոյնկըս տէֆտար,
Լեզուս այլ զըրիշ եղեր է անդադար,
Խօսք ու խըրատներ կը զրէ անըստակ :

Իր երգոց մեծագոյն մասն հիմա կորուսեալ կը համարուի, և ձեռքերնիս հասածներն են զլսաւորապէս առ Սուրբ կոյսն դրած գեղեցիկ նուագներն, որոնք երկու հատորիկ կը ձեւացընեն, հայերէն և տաճկերէն լեզուաւ. ունէր նաև պատմական աւելումներ, որոնց գարձեալ օրինակ չունիմք ձեռքերնիս :

Նոյնպէս երգերու յօրինմանց կը պարտապէր Ղուճկիրանոս նաև երբ ընտանեօրէն Լօռիէն գաղթեցան Ախալքէլէքի վարեան գեղին մէջ, ուր անցուց նա իւր կենաց մեծագոյն մասը. ուսկից զանազան անգամ ճանապարհորդելով ի Պօլիս, ծանօթացաւ հոն գտնուող ազգային կարներէի ազնուատոհմ Ալլահօվէրանեան ընտանեաց, որոնք և շատ անգամ հրաւիրեցին զՂուճկիրանոս օ.

Թեւու իրենց տանը մէջ. բայց նա չէր ուզեր յանձն առնուլ նախամեծար համարելով իւր առանձնական կենաց խաղաղութիւնը, և կը բնակէր այրած տան մը ստորերկրեայ մաղազայի մը մէջ, ուր կը դրաղէր գրելով բազմաթիւ նուագներ և շատ մ'իրեն դիմողաց աղերսագիրներ տաճկերէն լեզուաւ :

Կ'երեի որ Պօլսոյ մէջ ալ ոչ սակաւ նեղութիւն կրած լինի Ղուճկիրանոս, և մանաւանդ երբ աղքատութեան և օտարութեան վիճակն իր վրայ կը ծանրանար օրէ օր. որով կը ստիպուէր գիմել երբեմն երբեմն ազգային կարեկից սրտերու օգնութեանն. Այս նպատակաւ ահա գրուած են հետեւեալ կր'ին աղերսագրերն առ ազնուազարմ Տիկինն Տիւզեան Յակոբ Չէլէպուդ :

Ո՛վ սրբաւոր Տօտու, ծաղիկ պարծանաց .

Լըսէ աղիսողորմ՝ իմ աղաչանաց .

Բընիկ երկիրս կարին էր՝ մայր քաղաքաց ,

Քակուեցանք, հարկատու եղանք Ռուսաց :

Տէ՛ ուշ գիր, քաղցրասիրտ, պատմեմ զիմ վերաց ,

Թէ ինչպէս նեղութիւնք արագ ժամանեաց .

Հարուստ էի ես, տէր մալի ապրանաց ,

Այժմ ընկած անպատիւ եմ վար աղքատաց :

Ո՛ւ ազատէ զիս պարտուց պարտատիրաց .

Տալիք ունիմ անգութ մարդկանց ատելեաց .

Խեղճ անգործ եկեկուս ոչ որ չըխրդճաց ,

Գըլթութեամբն Աստուծոյ՝ միտքս ինձ քեզ ապցիաց :

Ո՛ր տըրտումը քեզի ընկաւ՝ չըխընտաց .

Նըման Աստուածածնայ բարձող ես վըշտաց .

Տես իմ խեղճութիւնս, համբոյր քո ձեռաց ,

Ամօթով կը չըրջիմ ի մէջ հէմէրեաց :

Չեմ կրնայ հասցնել կարիք (?) տանջանաց .

Յետ Աստուծոյ միայն յոյսս քեզ մընաց .

Ինձ գործի՝ մ' զնեկու զըրցէ Չէլէպեաց ,

Ըլլամ օրհնող և աղօթող ձեր կենաց :

Դուռն ողորմութեան մը Ղուճկիրանոսին բայ ,

Պատիւ քրիստոսի, սրբոց հրեշտակաց ,

Այս հոգս հոգալու եղիր անմուաց .

Աստուած քեզ հասցընէ երկնային փառաց :

ԱՅԼ ԱՂԵՐՍԱԳԻՐ ԱՌ ՆՈՅՆ

Չառի յարգութենէդ լուր մ'ուրախարար,
 Ողջ տըւիր, կ'ապաւեմ, յիշէ, մի մոռնար.
 Չունիմ կարողութիւն համբերել երկար
 Կը տանջուիմ զօր ու գիշեր չարաչար:
 Իմ սիրտս է վիրաք լի, ցաւս է անհասար,
 Կ'անցնի կեանքս ախով, օրս մութ խաւար.
 Այս նեղութեանցը ո՞վ կըրնայ գիմանար.
 Բեկնով կ'ըլլայ վըշտացըս ցօղ զովարար:
 Մէկ մը՝ յոյժ ծարուելով, պաղ գետ մը երթար,
 Չըխըմէր զովանար, ինչո՞ւ պէտք կու գար.
 Բեզ ընկնալ՝ պօշ ելլալ, տես, չէ մի դըժուար.
 Ո՞վ այսօր ինծի մէկ աւետիք մը տար:
 Խեղճ եմ, եղկելի եմ, պանդուխտ եմ օտար,
 Առանց քեզ՝ դեղ վիրաց զըտնալս է անկար.
 Ջըրցեցիր Ձէլէպեաց արգեօք մեզ համար,
 Գործի մ' գընեն ըլլան ինձ խնամատար:
 Երբ զիս խընտացուցիր, նեղութիւնս հոգցար,
 Վարձք կ'առնես Աստուծմէ զու մէկին հաղար,
 Անթառամ պըսակ, թագ յօրինուած գուհար,
 Զարդարէ գլուխդ Աստուած հայրաբար:
 Բեզ օգնական ըլլոյ սուրբ Աստուածամար,
 Իւր քաղցըր Որդւոյն հետ տեսցընէ իրար.
 Պատուէ պատիւ հանէ սըրբոց հաւասար,
 Ըլլաւ Հոգւոյն սըրբոյ մաքրազարդ տաճար:
 Դունկիանտսն եմ, եղբի է խիստ խեղճ տըկար,
 Հասիր օգնէ, հասիր, ալ մի ուշանար.
 Թէ թեղափոյթ չանես դու ինծի մէկ ճար,
 Բեզ ողբով անհանգիստ կ'անեմ անդադար:

Հաւանական կ'երեի որ Դունկիանտսն իր քաջութեամբ և առանձնացեալ կենաց մէջ անգամ, չէ կրցեր ազատ մնալ չար նախանշու հարուածներէն, մինչև երբեմն ստիպուեր է թողուլ իր բնական վայրն,	և այնպիսեացալքէն հեռանալով առիթ չտալ իր վրան խօսելու: Իւր այս զգացմունքը յայտնած է իր երգերէն մէկուն մէջ, երբ անջատման ժամանակ կու տայ իւր սիրելեաց հրաժարականն.
---	---

Արդ, սիրելիք, իմացընեմ. հոս մընալս Աստուած գիտէ.
 Կարծեմ թէ բաժնըւի՜ր պիտոր. մէյմ'ալ գալս Աստուած գիտէ.
 Թէ ձեր ցաւն է սաստիկ, գիտնալ՝ իմ ցաւս է խիստ սաստկազին,
 Այնպէս տըխուրթեան մէջն եմ որ այլ խընտալս Աստուած գիտէ:
 Անխոհեմ մարդկանց ձեռքն ինկանք, իմ դէտրուս չըգիտցուեցաւ.
 Բարեկամքս օտարացան, ու պատիւըս վերցըւեցաւ:
 Ատոնք հոգ չէ, բայց ձեզանից անջատիլս է ինձի ցաւ.
 Վիշտըս շատցաւ, աս մասին իմ միւշկիւլ հալս Աստուած գիտէ:
 Բարոյ հակառակ կեցաւ ան չարանախանձ սատանան.
 Գընաց չար մարդկանց գըրգըռեց, իրարու գըրգող եղան.

Հասկըցայ ինձ համար ոմանք խօսք լըսեն կը զայրանան .
Ես ալ միտք դրրի գընալու . ուր երթայս Աստուած գիտէ :
Մըտքէ աղօթքէ մի մոռնալք ցաւալի Դունկիւնոսին .
Սըրտիկըս չի մըխիթարուի , հազար յորգորանք խօսին .
Արժանանանք արքայութեան , հոն հըրճուինք մեք միասին .
Ա՛լ առ սշխարհիս երեսը՝ ձեզ տեսնալս Աստուած գիտէ :

Երբեմն ալ հարկ կը լինէր Դունկիւնոս .
սի այսպիսի առիթներու մէջ յիշեցը-
նել անուշ գանգատանօք իր հին բա-
րեկամացը , անոնց առանց պատճառի

իրեն հետ խռոված լինելնին . և փոխա-
դարձ անոնց չարախօսութեանցն՝ եր-
ջանիկ կենաց մաղթանօք կը հեռանար ,
ըսելով .

Ազնիւ սիրելիք , իմ գանգատս է ձեզնէն .
Ի՞նչ պատճառի խեղճիս աչքէ ձըգեցիք .
Առաջուց ասպէս կը սիրէիք ինձի .
Զարմանք չէ մի՛ իսկոյն երես դարձուցիք ,
Մէկ վախտ մը միջերնիս պատիւ կար , սէր կար ,
Օր մը չըտեսնայինք մէկըմէկ՝ չըլլար ,
Գաւաթներ կը դառնար մեր կենաց համար .
Հիմա ալ չէք ճանչնար , օտարացուցիք :
Ուրիշ նոր խընտուծներ սըրտիս մէջ լըցուան ,
Քանզի հասաւ օրը սուրբ վերափոխման ,
Կ'երթայ Դունկիւնոսը չի մընար աշնան .
Դուք սաղ ու սէլամէթ ողջ առողջ կեցիք :

Դունկիւնոս վերջին անգամ մ'ալ դառ-
նալով Պօլսէն յԱխցիա , հօն ժամա-
նակ մը պարապեցաւ դարձեալ տղայոց
դաստիարակութեան . յետոյ անցնելով
'ի վարձան , հօն կիքեց երջանիկ մա-
հաւմա իւր կեանքը Մուկ Մանասի
(Մկրտիչ Մանասէի) տանը մէջ , սրբու-
թեան համբաւ ձգելով 'ի չրջակայ գիւ-
ղօրէս : Մահուան անկողնոյն մէջ ան-
գամ զուարթ հանդարտութեամբ կը
մնչէր մեղմիկ իւր երգերուն մէջ առ Ս .
Կոյսն զրաժ աղերսանքներն , որուն իր

բովանդակ կենօրն եռանդուն պաշտօ-
նատար եղած էր :

Նոր իմաստ մը չէ յիրաւի այս խօսքը
թէ ամէն զգացումն իւր սեփական լե-
զուն ունի , սակայն ինչպիսի լեզու պիտի
զործածէ եռանդուն սիրոյ զգացումն ,
որ ամէն կրից աղբիւր է . ինչպիսի սի-
րայիր ո՞՞մ մը պիտի բանեցընէ Դունկիւ-
նոս Ս . Կուսին հետ խօսած ատեն , ո-
րուն սրտին միակ սփոփիչ և զանձ ան-
կորուստ նա միայն համարեալ էր , առ
որ կը գուշէր ստէպ :

Թահ պըզտիկուց Դունկիւնոսին սէրն ու սէվտան զու եղար :

Եւ ուրիշ տեղ մը .

Սէր իմ , Սուրբ Կոյս , գիրքըս , սաղմոսս , աւետարանըս դու ես :

Կը խնդրէր Դունկիւնոս շատ անգամ՝
օր մ'առաջ մահուամբ հասնելու առ
Ս . Կոյսն , զոր և իրեն նրկրորդ Աս .

տոռնաճըկ'անուանէ , յայտնելով առ նա
ստէպ ստէպ իւր սիրով վիրաւորեալ
սրտին վէրքերը , թէ .

Դունկիւնոսն եմ , սիրոյ նըշան՝
վէրքեր ունիմ տասը քըսան .

Ես ժուռ կու գամ խեղճ փէրուշան ,
 Քանի աս սէրն իմ քովս կայ նէ :
 Ղունկիանոսն եմ , երբ որ կ' յիշեմ սուրբ անունդ ,
 Կը թալկանամ , յողուանքներս կ'ելլէ թունդ .
 Սոսկ մէկ նայուածքովդ գեղեցիկ ըռունտ ,
 Փըլած սըրտիս չէնքին՝ ոսկի սին կու գայ :

Նոյն սիրոյ զգացմունքը կը բացատրեն նաև հետեւեալ տողերը .

Վիրօք լցուած թափառական , Մայր Սուրբ , մէքեան մը չունիմ ,
 Սիրովդ ես ինձի մաշեցի , մէկի 'մ գիան մը չունիմ .
 Այս ցաւալի սըգաւորիս մը խիթարանք ըլլալու ,
 Մէկ հոգեւոր խոհեմազարդ բարի եարան մը չունիմ :
 Ղունկիանոսն եմ , քո կարօտով սիրտըս խորունկ խոցեր եմ ,
 Անցաւոր ուրախութեանը իմ աչքերս գոցեր եմ .
 Գըթու թեանըդ դըռանն առջև ճիտըս ծրօքը կեցեր եմ .
 Ա՛ռ ինձ քովդ . աս է լացըս , ուրիշ չի վան մը չունիմ :

Գեղեցիկ է դարձեալ նաև յետագայ | հետ կը խօսի , որ Ս . Կուսին սիրովն էր
 երգն , յորում Ղունկիանոս իր սրտին | վառեալ :

Արդեօք քեզ ինչ հանդիպեցաւ ,
 Ինչո՞ւ վըրդովեցար , սըրտիկ .
 Կարծես թէ Յովսէփին նըման
 Յեղիպոտոս ծախուեցար սըրտիկ :
 Ա՛խ , աւա՛ղ , ցաւադար սըրտիկ .
 Մի՛ լար անմըխիթար սըրտիկ ,
 Սիրով համբերէ տար , սըրտիկ :
 Ի՞նչ է ցաւդ , մէկ ինձ ըսա՛ ,
 Որ ցաւակից ըլլամ ես ա՛ .
 Պիւպիւրի պէս կոծըդ տեսայ ,
 Հերթէ է մաշեցար , սըրտիկ : — Ա՛խ , աւա՛ղ , և այլն ,
 Կեահ կու լաս անշունչ կը մընաս ,
 Կեահ սաստիկ սէր մը կ'իմանաս ,
 Թէ՛զ թէ՛զ յերկինք կը սըլանաս .
 Ո՛ւմ սիրահարուեցար , սըրտիկ : — Ա՛խ , աւա՛ղ , և այլն :
 Ողբեր կ'անես տատ ֆիրեատով ,
 Խոր խոցուած ես գեղուած նետով ,
 Աստուածածնայ խիստ կարօտով՝
 Լըցուելով լըցուեցար , սըրտիկ : — Ա՛խ , աւա՛ղ , և այլն :
 Ատ ի՞նչ սէր էր որ կըրեցիր ,
 Քեզ կըրակի մ' մերձեցուցիր .
 Ղունկիանոսն ալ հետդ էրէցիր ,
 Երբ որ գու վառուեցար , սըրտիկ : — Ա՛խ , աւա՛ղ , և այլն :

Յայտ է որ այսքան վառ սիրոյն փոխա-
 ընէն չէր կարող Սիրոյ Մօր սիրտն անըզ-
 գայ լինել . այլ իմանալի ձայնիւ կը խօ-
 սէր միշտ Ղունկիանոսի սրտին , և կար-
 ծեմ առանց չափազանցօրէն զրուցելու

կրնանք ըսել թէ երբեմն նաև իւր դի-
 մաց տեսութեան արժանի կ'ընէր . ինչ-
 պէս կ'արծես ակնարկել կ'ուզեն հե-
 տեալ քանի մը առ Ս . Կոյսն ուղղեալ
 տողերն .

Իկտոր յերկնուց Ղունկիանոսին մըխիթարիչ ըլլալու...
 Խայալներըդ Ղունկիանոսին կերպ կերպ անսխիւթներ ցըցուց,
 Սիրարորբք վառուած սիրտըս կարօտով գալարեցուց...
 Յոյս իմ քաղցրագուծ Սարիամ, եա չըսիր մի ինձի դու,
 Գեղ ապաստան տէր կը կենամ, եա չըսիր մի ինձի դու...
 Վախտն է, խոստմունքըդ կատարէ, բաղձանքին հետ եղկելու...
 Հոգիդ առնելու ես կու գամ, եա չըսիր մի ինձի դու... :

Դարձեալ նաեւ զանազան երգերու մէջ | Նաց մէջ այն խոստումներն յիշեցնեն-
 կը յիշէ Աստուածածնէն առ ինքն ե- | լով անուշիկ կերպով կը գանգատի առ
 զած խոստմունքները, և իր տառապա- | նա, ըսելով.

Եա դու իմն եա՝ ինձի չըսիր .
 Տենչալուդ եմ ծառայ եէսիր...
 Ըսի. Լըսէ, դըշխոյ փառաց .
 Ըսաց՝ թէ ինչ, ինչ կը խընդրես .
 Ըսի՝ Գու աուրբ տեսութիւնըդ,
 Ըսաց թէ քեզ կ'երեւամ եա...
 Ըսի. Սուրբ կոյս ես խոցուած եմ սիրովդդ,
 Ըսաց. Թէզ մը կը սաղցընեմ քո եարատ...
 Ըսի. Սիրուդ չեմ դիմանար, Սըրբուհի.
 Ըսաց. Փափաքըդ լըցուելու կ'անեմ ճար...
 Ըսի. Ղունկիանոսը քուկդ է՝ դու գիտես .
 Ըսաց. Մօտ օրերըս գովքըս կը տեսնես .
 Ըսի. Անճառ փառքին խիստ կը բաղձամ ես .
 Ըսաց. Պատրաստեիր եմ անի քեզ համար... :

Այսպէս ահա Ս. Կուսին ձեռքով ա- | Երգերուն մէջ կը զմայլէր նաեւ երկրիս
 ռաջուընէ ապահովուցներ էր Ղունկիա- | վրայ հօն վայելելիք բերկրութեամբ .
 նոս իր ապագայ կենաց երանական վի- | ինչպէս լի յուսով կը զրուցէ նաեւ ինք-
 ճակը, և ալքալոյտքիս վրայ գրած | նին, թէ

Յանկարծակի յարքայութիւն մըտնալ մըտքէս կ'անցընի .
 Իմ նազելի փըրկիչըս հօն գըտնալ մըտքէս կ'անցընի...
 Ես անխառնամ պըսակներուն իրաւ որ չեմ արժանի,
 Յընձալ սըրբոց հետ միատեղ. առ ալ մըտքէս կ'անցընի :

Աղնիւ և միանգամայն գերադոյն սիրոյ | Իր սիրելւոյն համար արիւնը հեղլու...
 բաղձանք մ'ալ ունէր Ղունկիանոս, ո- | մարտիրոսանալու . ահա իւր խօսքերը,
 բուն հասնելու ճար չեղաւ իրեն, այն | յորս կը յայտնէ նաեւ թէ ուստի ծագեր
 է դիւցազնական սիրոյ պատարագաւ | էր իր սրտին մէջ այս եռանդն .

Սըրտիս մէջ սէր մը կը վառուի, կարօտս առնել չըկըրցայ,
 Գաղաթներս մըթերելու միտքս մառնել (?) չըկըրցայ .
 Շատ կարդըցի, շատ լըսեցի մաքուր վարքը սըրբերուն,
 Ինչպէս չողբամ որ ես անոնց ճամբան բռնեմ չըկըրցայ .
 Ղունկիանոսն եմ, ցանկանալով ցանկացայ տանջանքներու,
 Ժար չըգըտայ, միւնքին չեղաւ բաղձանքըս կատարելու .
 Դըժբախտ չեմ մի, թըշուառ չեմ մի, արժանի չեմ մի լալու,
 Արունս Յիսուսիս արընին հետը խառնել չըկըրցայ :

Սրբոց վարուց վրայ ունեցած այս մասն
եռանդեանն արգասիք կրնան համա-
րուիլ իւր բազմաթիւ երգերն առ սուրբս
և սրբուհիս, առ որս իւր նեղութեանց
ժամանակ օգնութիւն գտնելու կը գի-

մէ. ինչպէս հետեւեալ երգին մէջ կը
պաղատի առ Ս. Անտոն՝ որ յայտնէ ի-
րեն կարուսած կամ գողցուած ակնո-
յին տեղն, ուսկից զուրկ մնալով՝ չէր
կարելի իրեն այլ ևս ուսման պարագիւ-

Ո՛ հայր Անտոն, գողցուցեր եմ կէօզլիւկըս, քեզնէն կ'ուզեմ.
Ո՛վ կ'ըսէ՝ ես վերցուցեր եմ. կէօզլիւկըս քեզնէն կ'ուզեմ:
Կը նեղուի սիրտըս՝ ըստ որում զբռնէ կարգըլէս եղոյ,
իբր աչքերս կուրցուցեր եմ. կէօզլիւկըս քեզնէն կ'ուզեմ:
Արագահաս Սուրբ. Աստուծոյ Ղուկիանոսին խննտացու,
Ո՛վ է տարեր, ո՛ր է ընկեր՝ գոնեա տեղը իմացու.
Ի՜նչ և իյէ ըսքանչելի հրաշխիւքդ ինձ դարձու.
Պիտոր զբանես, կուրցուցեր եմ, կէօզլիւկըս քեզնէն կ'ուզեմ:

Թէպէտ և Ղուկիանոս իւր նեղու-
թեանցը մէջ քիչ կարեկից սրտերու
ձեռնտուութեանն հանգիպեցաւ, սա-
կայն ինքն ի բնէ բերեալ էր ամէն ցա-
ւելոց հետ ցաւակից լինելու, և ձեռ-
քէն եկած օգնութիւնն հասցընելու.
մխիթարելու զընտանիս՝ իրենց մէկուն
հիւանդութեան ժամանակ, կամ ար-

տասուելու այն թշուառ սրտերուն հետ,
որոնք չեն ուզեր բաժնուիլ իրենց սի-
րելեաց վերջին յիշատակներէն՝ ի գե-
րեզմանաց: Այսպիսի առթիւ յօրինած
է նաև հետեւեալ երգը, մխիթարելու
սիրելի քեռք մահուամբն վշտացեալ
քրոջ մը սիրտը.

Լրսեցի, սիրելի, քո քոյրըդ մեռաւ. դու ողջ եղիր.
Փըրկին խիստ հաճոյ ըլլալուն՝ քովն առաւ. դու ողջ եղիր.
Իայց մեզ թողոց սըգերու մէջ գառնագոյն կըսակիծներով,
Ինքը սրբոց օխտանք թէզ թըռաւ, դու ողջ եղիր:
Տահա ծաղիկ հասակին մէջ թարշամեցաւ թափեցաւ,
Սաղուծ կերպ կերպ հիւանդութեամբ յաստիս ապաշխարեցաւ.
Միշտ կը բաղձար անանց կեանքին, իւր փափաքը լըցուեցաւ,
Սաստիկ կարօտով Յիսուսի էր ծարաւ, դու ողջ եղիր:
Ասոյ կամքին հընազանդէ, պէտք չէ խիստ շատ լաց ու թաց.
Ռարի մահուամբ սրբութեամբ լաւ աշխարհէս նա որ գընաց.
Անկասկած ան խառնըւեցաւ հետ մաքրազարդ կուսանաց,
Արդ կը վայելէ. պըսակն համասփիւռ առաւ, դու ողջ եղիր:
Մահը եղաւ հրաշալի. տեսնողն երանի կու տար.
Հոգին սուրբ քեզ մխիթարէ, ըլլայ սրբաթիգ հովհար:
Ղուկիանոսը կ'ըսէ՝ քոյր իմ Սըրբուհի մի մորմորար,
Ոչ թէ մեր ջահը մարաւ, այլ նոր վառաւ. դու ողջ եղիր:

Ուրիշ երգ մ'ալ յօրինած է իւր եղբորը հիւանդութեանն առթիւ.

Խիստ ցաւեցայ, երբ լրսեցի մեր եղբայրը հիւանդ է.
Աղօթքով Աստուած գիմեցի. մեր եղբայրը հիւանդ է.
Ես չըմտած մարդ չըմտնի, չըտեսնամ կըսակիծները,
Սէրս եռաց, արտասուեցի, մեր եղբայրը հիւանդ է:
Ղուկիանոսը կ'ըսէ՝ եկէք տես երթանք մէկտեղ սիրով,
Սիրտը բանանք համեղ պըտղով, տանձ ու խընձոր նըռներով.

Մխիթարենք զանի անուշ աստուածային խօսքերով,
Տէր տեսցէ և ողորմեսցի, մեր եղբայրը հիւանդ է:

Իբրև քերթողական խաղ մը կրնանք | րով կազմուած տողերը, ինչպէս են
յիշել նաև իր գրաշար ըսուած վանկե- | հետեւեալները.

Խիստ գըթած ես աղէխորով Մարիամ
Դու եղիր ինձ որբուս մեն ու այբ ու բէ (մար)
Չունիմ սիրելի մը, ոչ բարեկամ մը,
Ըստ որում՝ ընկեր եմ վե՛վ ու այբ ու բէ (վար) ...
Ձրդիպչի ոտքերուս քէ ու այբ ու բէ (քար) ...
Վերջապէս ինձ քովըդ տիւն ու այբ ու բէ (տար) ...
Դու միշտ ինձ օգնութիւն գեմ ու այբ ու սէ (զաւ),
Մըխիթարութիւն մը տիւն ու այբ ու սէ (տաւ),
Ճընշեմ անձըս, բըռնեմ պէ ու այբ ու սէ (պաւ)
Ունենամ սըրբոց հետ մեն ու այբ ու սէ (մաւ):

Ղունկիանոսի մտաւորական և հոգե-
կան ձրից համեմատ էր նաև արտաքին
կերպն. լուրջ և վայելուչ էր դէմքով,
սեպուի, երկայնահասակ և բարակկեկ,
նայուածքն հանգարտ ու աղու, ձայնը
չափաւորապէս քաղցր: Վարմանը մէջ
յետին աստիճանի զգուշաւոր էր և հա-
մեստ, կրօնական պարտուցը մէջ փոյթ-
եռանդն և երկիւղած: Ի բնէ քիչ խօ-
սել կ'ախորժէր. իւր սիրելի զբաղանքն
էին բանաստեղծել և աղօթել. բայց
այսու հանգերձ ընտանի էր բնաւորու-
թեամբ, և ամենուն սիրելի իր վար-
մամբը, մանաւանդ ռամիկ ժողովրդ-
դեան, որոնց անդադար բնաձիր աշ-
խուժով՝ հոգևոր պատմութիւններ կը
պատմէր: Սիրելի և յարգելի էր նաև
Տաճկաց առջի, որովք իրեն Ղալեմ,
մէս-Շաիր, այսինքն Բաևիքուն բունա-
ւտեղձ կոչումն կու տային. և յիշաւի
շատ աւելի աջողակ էր տաճկերէն գրե-
լու քան թէ հայ լեզուաւ: Իր տաճկե-

րէն երգերուն մի մասն նախ արաբիկ
և պարսիկ լեզուի խառն և բարձր ոճով
գրած էր. բայց յետոյ այլոց աղաչանք
դարձուց զանոնք 'ի հասարակ լեզու
տաճկաց, ամենուն զիւրահասկանալի
լինելու համար. և այս իր տաղերը, ինչ-
պէս այն ատեն, այսպէս նաև մինչև հի-
մա կը լսուին շատ սրճանոցներու և
հասարակաց ուրախութեանց մէջ: Փա-
փաքելի էր մեզի բովանդակ իր երգե-
րուն հաւաքումն տպագրութեամբ ըն-
ծայել առանձինն գրքուկաւ. բայց ինչ-
պէս վերն յիշեցինք, բաց 'ի իւր հո-
գևոր երգերէն¹, ղունինք ուրիշ երգերու
օրինակն, ուստի կը խնդրեմք զայնս
յաղգայնոց, և մանաւանդ 'ի կարնե-
ցոց. որոնց վսեմափայլ ձինաագագա-
թըն լերանց, և աղբերաշատ դալարի
բլրոց ծոցէն ծաւալած, մեղմիկ և զողա-
րիկ միշտ պիտի հնչեն իրենց քաղա-
քացի Ղունկիանոս երգչին քերթողա-
կան քնարին թրթռումներն:

1 Փոքրիկս սննեցած երգերը մասն առ մասն կը հրատարակենք 'ի Բազմավայրս: